

ROLUL BISERICII GRECO-CATOLICE ÎN REALIZAREA MARI UNIRII

Florin GATEA

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

În studiu se întreprinde o succintă caracterizare a rolului Bisericii Greco-Catolice din România în evenimentele de la 1918. Biserica Românească Greco-Catolică și-a adus din plin contribuția la înfăptuirea României Mari și la recunoașterea ei pe plan extern. Contribuția clerului greco-catolic român pentru recunoașterea internațională a României Mari a fost deosebit de importantă prin articolele scrise în ziarele occidentale, prin participarea în structurile românești de peste hotare, precum și prin memoriile adresate oamenilor politici ai Forțelor Antantei: Pr. Vasile Lucaciu în America, Scandinavia, Italia, Elveția, Franța; Pr. Canonic Alexandru Nicolescu la Roma; Pr. Ioan Coltor pe lângă Al. Vaida Voevod și Principele Vladimir Ghica în delegația României la Conferința de Pace de la Paris, ducând la câștigarea diplomației occidentale de partea României.

Cuvinte-cheie: *Marea Unire, Biserica Unită, Nunțiatura Apostolică, Sf. Scaun, Dieceză, Concordat, Episcop, Arhiepiscop, culte, sovietizare.*

GREEK CATHOLIC CHURCH ROLE IN ACHIEVING GREAT UNION

A brief study of the role of the Greek Catholic Church in Romania in the events of 1918 is undertaken. The Romanian Greek-Catholic Church has made the most contribution to the creation of the Greater Romania and its recognition internationally. The Romanian Greek-Catholic clergy's contribution to the international recognition of the Greater Romania was particularly important in the newspaper articles written by the western Romanian structures abroad, as well as memories addressed to the politicians forces of Entente: Pr. Vasile Lucaciu in America, Scandinavia, Italy, Switzerland, France, Pr. Canonin Alexandru Nicolescu in Rome, Pr. Ioan Coltor in addition to Al. Vaida Voevod in the Romanian delegation to the Paris Peace Conference, Prince Vladimir Ghica, resulting in winning the Western diplomacy on behalf of Romania.

Keywords: *Great Union, United Church, Apostolic Nunciature, Diocese, Concordat, Bishop, Archbishop, Cults, Sovietization.*

Înfăptuirea statului unitar național român România Mare este opera întregului popor român de pe ambii versanți ai Carpaților. Or, nici un istoric cinstit nu poate nega marele adevăr că flacăra conștiinței naționale românești unitare a izvorât din Blaj, iar Biserica Română Unită, prin școlile sale și prin generațiile de bărbați luminați ieșiți din ele, prin întreaga activitate pusă în slujba ridicării neamului, a răspândit și a întreținut flacăra națională până la concretizarea marelui act al Unirii de la 1 Decembrie 1918.

Crearea României Mari a încununat lupta de veacuri a întregului popor român, începând cu acel stat unitar înfăptuit pentru scurtă vreme de voievodul român Mihai Viteazul la 1599-1600 și continuând cu alte acțiuni menite să lărgească și să mențină cadrul conștiinței naționale unitare. La baza acestei unități naționale au stat „masa etnică omogenă, unitatea economică și lingvistico-culturală, comunitatea psihico-spirituală, interesele și aspirațiile comune, care au generat toate o conștiință de neam de sine a poporului român” și care au întreținut legături culturale și politice neîntrerupte între cele trei țări românești: Muntenia, Moldova și Transilvania [8, p.14]. Ceea ce i-a legat întotdeauna pe românii din toate părțile teritoriilor locuite de ei, încă din antichitate, au fost „obârșia comună, limba, credința religioasă și pământul, conștiința aceluiași destin” [5, p.13].

Sunt realități incontestabile la temelia unității naționale, chiar dacă unii le-au prezentat incomplet ori au știrbit adevărul deplin. De menționat că, pe timpuri, Biserica a folosit în practicarea cultului limba slavonă, iar mănăstirile și tiparnițele n-au produs sute de ani măcar o carte în limba română.

A afirma că Unirea religioasă a românilor din Transilvania la 1700 a fost un act de salvare națională pentru întreg neamul românesc, amenințat în Principatele Române cu grecizarea, iar dincoace de Carpați cu calvinizarea și maghiarizarea, înseamnă a spune un adevăr incontestabil [3, p.45]. Grație acestui act s-au creat condițiile pentru făurirea conștiinței naționale românești unitare, pe baza conștiinței de neam deja existente prin memorabila activitate a Episcopului unit Ioan Inochentie Micu [12, p.49]. Prin școlile și dascălii Blajului s-au formulat și s-au răspândit principalele idei ale programului politico-ideologic al întregului popor român, concretizat, mai întâi, în acel *Supplex Libellus Valachorum* din 1791, apoi dezvoltat, în noi condiții istorice, în Petiția națională a Adunării Naționale de la Blaj din 1848, iar în final – în Declarația Unirii din 1 Decembrie 1918 [9, p.30].

Unirea Principatelor la 1859, cucerirea Independenței de stat în 1877 și sprijinul acordat cu acest prilej din partea celor două Biserici românești ardelene (unită și ortodoxă), mișcarea și procesul Memorandumului din 1894, activitatea Partidului Național Român din Transilvania și Ungaria în susținerea și promovarea intereselor naționale vitale, sprijinul primit de instituțiile românești transilvane din partea românilor din Vechiul Regat, toate acestea au constituit premise ale actului istoric din 1 Decembrie 1918 de la Alba-Iulia, unde, prin glasul autorizat al reprezentanților națiunii române, s-a hotărât unirea necondiționată și pe veci a Transilvaniei cu România [4, p.442].

Profitând de grava situație în care se afla România, ocupată până la Milcov de armatele Puterilor Centrale, cu armata și guvernul retrase în Moldova în condițiile rușinoase și umilitoarei Păci de la Buftea (1917), guvernul contelui Tisza a impus fruntașilor români, inclusiv ierarhilor celor două Biserici românești din Transilvania, semnarea, în februarie 1917, a Declarației de loialitate față de statul austro-ungar, act smuls „cu cuțitul la gâtul semnatarilor” [1, p.243].

În pofida acestor umilințe, „semnatarii” rămași în viață, conștienți de opera imorală a guvernului ungar, obținută prin amenințări în 1917, au așteptat ziua destrămării Imperiului Austro-Ungar, înainte chiar de a se putea întrevădea prăbușirea sigură a acestuia, și au acționat la pregătirea actului Unirii cu România. Astfel s-au constituit Consiliile Naționale Române locale, județene și Consiliul Central de la Arad, cele două Biserici românești, prin preoții lor, luându-le jurământul de credință către națiunea română, așa încât la 10 noiembrie 1918 ierarhii Bisericilor românești au semnat împreună Adeziunea comună la Consiliul Național Român Central din Arad, recunoscându-l ca singura autoritate supremă a națiunii române din Ardeal, Banat și Ungaria [4, p.43].

În contextul evenimentelor din toamna anului 1918, clerul greco-catolic s-a implicat în acțiunea de mobilizare politică a românilor din Transilvania și Banat. La începutul lunii noiembrie, episcopii greco-catolici au dat publicității o scrisoare colectivă în care recunoșteau Consiliul Național de la Arad ca singura autoritate legitimă a națiunii române: „Drept aceea declarăm că recunoaștem Marele Consiliu Național Român de reprezentant și conducător politic al națiunii române din Ungaria și Transilvania, simțindu-ne îndreptățiți și îndatorați – ca fii credincioși ai națiunii noastre – a conlucra din toate puterile la întruparea aspirațiilor noastre naționale” [6, p.9].

În paralel, episcopii greco-catolici au publicat o serie de circulare și scrisori pastorale în care au căutat să lumineze credincioșii asupra semnificației unor evenimente interne și internaționale care legitimau împlinirea aspirațiilor naționale. În aceste documente, principiul autodeterminării naționale, promovat de președintele american W.Wilson, era invocat în mod constant ca și apelurile la toleranță, la evitarea conflictelor sociale ori naționale. „Purtarea poporului va fi o dovadă a vredniciei lui... Nu va putea intra în înfrățirea popoarelor poporul nevrednic”, scria vicarul capitular de la Blaj Vasile Suciul în circulara publicată la 1 decembrie [9, p.9]. Într-o pastorală adresată clerului și credincioșilor înaintea adunării de la Alba-Iulia, Episcopul Hossu își exprima convingerea că „acest popor creștin ... singur va păzi liniștea și ordinea, fără de care libertate nu este” [9, p.10].

La solicitarea lui Iuliu Maniu, unul dintre liderii Partidului Național Român din Ardeal, preoții, canonicii și profesorii de la școlile confesionale au acționat ca veritabili propagandiști în rândul populației române, organizând sfaturi și gărzii naționale, îndemnând populația să se abțină de la acțiuni violente, necugetate [6, p.9]. La Blaj s-a constituit, la început sub conducerea canonicului Alexandru Nicolescu, mai apoi sub a vicarului mitropolitan Vasile Suciul, unul dintre primele consilii naționale din Transilvania. Încă din 26 octombrie 1918, Blajul și-a constituit Consiliul Național Român, iar ziarul „Unirea”, foaia oficială a Mitropoliei Blajului, este pus în slujba Consiliului Național Central [6, p.16].

Episcopul greco-catolic de Cluj-Gherla Iuliu Hossu dă Circulara nr.4334 din 26 octombrie 1918, iar vicarul capitular al Mitropoliei Blajului Vasile Suciul dă Circulara cu nr.5742 din 19 noiembrie 1918, prin care ambii cer clerului și poporului să nu recunoască altă autoritate decât Consiliul Național Român din Arad și să se pregătească pentru marea Sărbătoare a Învierii Neamului, în ziua de 1 decembrie 1918 [4, p.42].

La chemarea Consiliului Național Român Central din Arad, publicată de „Românul” din Arad în 21 noiembrie și de ziarul „Unirea” din Blaj, românii s-au adunat, în pofida tuturor piedicilor puse de autoritățile maghiare, la Alba-Iulia, în număr de peste 100.000, în duminica de 1 decembrie 1918, pe Platoul Românilor (Câmpul lui Horea) din Alba-Iulia. Cei peste o sută de mii de participanți, constituiți în Marea Adunare Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți,

decretează unirea acestor români și a teritoriilor locuite de dâșii cu România [9, p.42]. La Alba-Iulia, președintele Adunării a fost greco-catolicul Gheorghe Pop de Băsești. De asemenea, în prezidiul Adunării se aflau politicieni de confesiune greco-catolică Iuliu Maniu, Ciceo Pop, Alexandru Vaida-Voievod. Tot acolo, printre popor, erau preoții de la Sibiu și de la Blaj, de la Caransebeș și de la Lugoj, de la Gherla și de la Arad, înfrățiți sub sfânta cruce și sub cutele tricolorului național. Hotărârile acestei Adunări se conturaseră pentru prima dată la Blaj, în sfatul dintre canonici și ofițerii români.

Declarația de unire a fost citită Marii Adunări de către Episcopul greco-catolic de Gherla, Iuliu Hossu, ales cu această ocazie dintre cei patru vicepreședinți ai Marelui Sfat Național Român. Înainte de a se citi Declarația de Unire el a rostit o cuvântare, prin care și-a exprimat bucuria personală pe care i-a prilejuit-o acest mare eveniment din viața neamului: „Astăzi, prin hotărârea noastră se înfăptuiește România Mare, una și nedespărțită, rostind fericiți toți românii de pe aceste plaiuri: Ne unim pe veci cu Țara - Mamă, România! Vă amintiți când prin sutele de spitale, în zilele de întuneric, vă vesteam că „va învinge dreptatea”, vă arătam că vine ceasul când toți factorii nedreptății vor plânge lacrimi de sânge în ziua bucuriei noastre. A biruit dreptatea! Acesta-i ceasul bucuriei noastre, bucuria unui neam întreg pentru suferințele veacurilor, purtate de un neam cu credință în Dumnezeu și cu nădejdea în dreptatea Lui” [7, p.189-193]. Reluându-și cuvântarea după citirea Declarației de Unire, Episcopul Iuliu Hossu a mai spus printre altele: „De acum o Românie Mare întemeiată pe dreptatea lui Dumnezeu și pe credința poporului său. Cântarea noastră de biruință să fie cântarea neamului, pe calea lungă și grea a veacurilor: Dreptatea Ta, Doamne, e dreptate în veac, și cuvântul Tău adevărul” [7, p.193]. După citirea Declarației de Unire și după discursul său, îmbrățișându-se în fața Adunării cu Episcopul ortodox Miron Cristea, pe atunci Episcop ortodox de Caransebeș, viitor Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Episcopul Iuliu Hossu a mai spus: „Pe cum ne vedeți azi îmbrățișați frățeste, așa să rămână îmbrățișați pe veci toți frații români!” [9, p.189-193]. Prin acest gest prelatul greco-catolic a dorit să sublinieze meritele celor două Biserici românești în prezervarea identității naționale și contribuția lor la înfăptuirea unirii.

La 2 decembrie 1918, Marele Sfat Național a ales membrii delegației care urmau să prezinte Guvernului și Regelui Ferdinand Declarația de Unire a Transilvaniei cu România, adoptată la 1 decembrie de Adunarea Națională de la Alba-Iulia. Președinte al Consiliului dirigent a fost Iuliu Maniu (greco-catolic). Cooptarea, alături de Vasile Goldiș și Alexandru Vaida-Voievod, doi lideri politici, a Episcopului greco-catolic Iuliu Hossu și a celui ortodox Miron Cristea era menită, pe lângă recunoașterea meritelor celor doi ierarhi în realizarea unirii, să învedereze rolul istoric al celor două Biserici românești în prezervarea identității culturale și afirmarea conștiinței naționale, precum și solidaritatea națională a românilor transilvăneni. Primăria Bucureștiului a oferit un banchet în onoarea delegației ardelenene și a Guvernului. În toastul său, Episcopul Iuliu Hossu și-a mărturisit bucuria de a fi participat la realizarea unirii, dând glas speranțelor pe care românii din provinciile unite și le-au pus în „București, Ierusalimul aspirațiilor noastre naționale” [10, p.67]. La rândul său, premierul I.I.C. Brătianu a elogiat jertfele ostașilor români, contribuția ardelenilor la realizarea unirii, exprimându-și speranța că „prin inimosul cler al Ardealului se va face și regenerarea credinței noastre morale” [12, p.68]. Intervievat a doua zi de un reporter de la „Universul,” episcopul Iuliu Hossu aprecia că realizarea unirii „constituie temelia pe care se edifică viitorul națiunii și al statului român” [10, p.68].

Așadar, în viziunea pe care ierarhul greco-catolic o proiecta, clivajul confesional cauzat de existența a două Biserici românești nu constituia un obstacol pentru progresul națiunii române, întrucât conștiința apartenenței la aceeași comunitate națională prevala asupra bi-confesionalismului românilor.

Între cei 1221 de deputați aleși pentru Adunarea de la Alba-Iulia s-au numărat și preoți greco-catolici și ortodocși, iar în calitate de copreședinți ai Adunării Naționale, alături de Gheorghe Pop de Băsești, au fost aleși episcopii Demetriu Radu (greco-catolic) și Ioan Pop (ortodox). Declarația de Unire, adoptată la 1 decembrie 1918, preciza în articolul trei „deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc”. În continuare același articol afirma „egala îndreptățire și deplina libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat” [10, p.63].

În această ambianță, greco-catolicii români incluși, împotriva voinței lor, în Episcopia de Hajdudorogh și-au manifestat dorința de a fi reîncorporați în episcopiile greco-catolice românești. Decretul Nunțiatului de la Viena, din 10 mai 1919, a scos de sub jurisdicția Episcopiei de Hajdudorogh cele 46 de parohii, trecându-le

sub jurisdicția Episcopului de la Oradea, Radu Demetriu, ca „administrator apostolic,” alte patru fiind plasate sub jurisdicția Episcopului Iuliu Hossu de la Gherla [6, p.7-8].

La rândul lor, clerul și credincioșii greco-catolici români din așa-numitul „vicariat al secuimii” s-au pronunțat, în adunări organizate în diferite localități, încă din decembrie 1918, în favoarea revenirii lor sub jurisdicția Arhiepiscopiei de la Blaj. Printr-un alt decret al Nunțiatunii de la Viena, parohiile din fostul vicariat au fost trecute sub jurisdicția ordinariatului Arhiepiscopiei Blajului ca „administrator apostolic” [6, p.8-9]. Cele două decrete ale Nunțiatunii de la Viena au fost confirmate prin decretul papal din 29 iulie 1919, *Cunctis ubique* pateat al Papei Benedict al XV-lea, astfel încât, din vara anului 1919, Episcopia de Hajdudorogh încorporează doar parohii din Ungaria.

În propagarea unității naționale, românii s-au organizat în structuri și organisme proprii: în Franța, Misiunea Universitară creată la Paris în 1917, Comitetul Național al Românilor din Transilvania și Bucovina – 1918, Consiliul Național al Unității Române de la Paris – 1918; în Italia, Comitetul de Acțiune al Românilor din Transilvania, Banat și Bucovina; iar în orașele Milano și Genova organizații denumite Proromâni; în timp ce în Statele Unite ale Americii a fost creată Liga Națională a Românilor din America [11, p.34].

De la hotărârea de la Alba-Iulia până la Tratatul de la Trianon, unele regiuni ale Transilvaniei au fost disputate de vecini. Astfel, Banatul s-a aflat în acest timp sub ocupația sârbească și franceză. Însă, Episcopul unit de acolo, PSS Valeriu Traian Frențiu al Lugojului, abia reîntors de la Alba-Iulia, prin pastorală din 7 decembrie 1918 a dispus ca în slujbele religioase să fie pomenit Regele Ferdinand I. Această pastorală a fost cea dintâi îndrumare dată preoților în acest sens, de ea ținând seama și clerul ortodox din Banat.

La Conferința de Pace de la Paris, reprezentanța României a fost condusă de personalități din Vechiul Regat. Însă, alături de aceștia, din delegația română au mai făcut parte preotul greco-catolic Vasile Lucaciu, profesorul de teologie creștină de rit bizantin de la Blaj dr. Alexandru Nicolescu și dr. Ioan Coltor (de asemenea greco-catolic).

Contribuția clerului greco-catolic român la recunoașterea internațională a României Mari a fost deosebit de importantă prin articolele scrise în ziarurile occidentale, prin participarea în structurile românești de peste hotare, precum și prin memoriile adresate oamenilor politici ai forțelor Antantei: Pr. Vasile Lucaciu în America, Scandinavia, Italia, Elveția, Franța; Pr. Canonic Alexandru Nicolescu la Roma; Pr. Ioan Coltor pe lângă Al. Vaida Voevod și Principele Vladimir Ghica, în delegația României la Conferința de Pace de la Paris, ducând la câștigarea diplomației occidentale de partea României [4, p.44].

După realizarea Marii Uniri, celor care erau obosiți de luptele trecutului sau aveau prea mare încredere în dănuirea entuziasmului înfrățirii din acele zile li s-a părut că nu vor mai exista probleme greu de înfruntat. În România întregită, Biserica Unită s-a aflat într-o situație deosebită de cea anterioară. Neînțelegerile din sânul conducerii statale, străine de interesele românești, desigur, puteau fi înlăturate. Însă, nu mai domnea mentalitatea occidentală, ca în Imperiul Austriac, ci un amestec de orientalism și occidentalism. Viața culturală și statală se afla tot mai mult sub influența Apusului, însă paralel mai persistau rămășițele mentalității create de lunga conviețuire în mediul oriental turcesc și slav; în plus, viața religioasă, prin Biserica Ortodoxă, menținea deschisă țara în fața influențelor din Răsăritul și Sudul ortodox. În perioada regimului austro-ungar, Biserica Unită nu mai cunoscuse timp de aproape un secol și jumătate lupte confesionale: trăise într-un stat cu o majoritate catolică și, în luptele naționale, având alături Biserica Ortodoxă, aspirațiile naționale se domoliseră. Acum însă, fiind sfârșită lupta națională, ortodocșii din Transilvania au renăscut sentimentul de rivalitate confesională. În legislația austro-ungară, Biserica Unită își câștigase în cei 200 de ani o poziție juridică clară; or, în România, care înainte de 1918 nu cunoscuse o Biserică Unită (avuse numai o parohie la București), a trebuit să-și creeze din nou o poziție juridică. Pe lângă aceste probleme s-au conturat și alte dificultăți cauzate de influența laicismului francez de la sfârșitul secolului XIX și de apariția unor secte religioase, aduse din America sau Rusia, care au impus și ele o aprofundare a vieții religioase [2, p.120].

Biserica Greco-Catolică, a cărei istorie se confundă cu istoria românilor transilvăneni din ultimele trei secole, are, desigur, meritul de a fi format conștiința națională în jurul ideilor originii romane a poporului și a limbii române, precum și al continuității elementului roman în Dacia. Rolul ei a fost decisiv pentru afirmarea națională și culturală a românilor și emanciparea lor politică și socială.

Mitropoliții Vasile Suciuc și Alexandru Nicolescu sunt două personalități ale Bisericii Române Unite, care ilustrează în chip strălucit epocile noastre modernă și contemporană. Au fost martorii Marii Uniri, au contribuit fiecare la pregătirea ei, au reprezentat și apărat spiritualitatea românilor uniți în cadrul României întregite, în

deceniile trei - patru ale secolului XX. Ambii au continuat tradiția înaintașilor lor, ca înalți ierarhi, printr-o puternică credință legați de Biserica Catolică, de Roma Papală, ca oameni politici în cel mai notabil înțeles, apărători ai intereselor naționale și ai valorilor universale creștine, oameni de înaltă cultură și știință, încadrați prin întreaga lor pregătire și activitate în elita superioară a poporului român. Ambii mitropoliți fiind înzestrați cu calități intelectuale deosebite, dovedite ca elevi și studenți, ca profesori și ierarhi, au fost, în același timp, personalități reprezentative ale Bisericii Române Unite, ale școlilor de la Blaj și ale neamului din cuprinsul Monarhiei Austro-Ungare, dar și ale întregului popor român după Marea Unire. Vasile Suciu și Alexandru Nicolescu fac parte din elita Bisericii Unite, urcând, în cadrul statului național român, până la demnitatea de mitropoliți ai Bisericii Române Unite, pe care o vor ilustra cu prisosință, în spiritul înaintașilor lor. Ambii s-au format în apropierea Mitropolitului Victor Mihali de Apșa și în timpul marilor bătălii pentru apărarea autonomiei Bisericii Greco-Catolice, împotriva încadrării românilor uniți din nord-vestul Transilvaniei în Episcopia de Hajdudorogh, pentru apărarea limbii române și a drepturilor ei în școli, pentru realizarea Marii Uniri. În ceea ce îl privește pe canonicul, viitorul Episcop de Lugoj și Mitropolit de Blaj, Alexandru Nicolescu, acesta este de asemenea angajat direct în evenimentele din decembrie 1918. Se găsea la Blaj și a fost ales, la 21 octombrie 1918, în fruntea unui comitet compus din trei persoane, ce avea menirea să urmărească mersul evenimentelor „pentru a fi pregătiți în caz de nevoie și a ține cu celelalte centre românești legătura” [2, p.160]. La 26 octombrie, comitetul se întregeste cu încă șase persoane, consfătuirile desfășurându-se la Casina Română. Misiunea acestui comitet era nu doar de a ține legătura cu celelalte centre românești, el trebuia să pregătească o acțiune în interesul neamului. Cei doi ierarhi, Vasile Suciu și Alexandru Nicolescu, în dubla lor calitate de conducători ai Bisericii și senatori de drept, alături de toți episcopii români greco-catolici, participă la dezbateri în cele mai decente forme și cu persuasiunea pe care le-o dădeau credința în dreptatea cauzei și calitățile lor spirituale și intelectuale. Intervențiile constructive la discuțiile privind Legea generală a cultelor și Concordatul cu Vaticanul au tăria și frumusețea lucrurilor spuse cu fermitate, dar și cu respect pentru adevăr și dreptate. La atitudini pătimase au răspuns cu iubire. În anii 1919-1920, Vasile Suciu va continua să-și desfășoare activitatea ca vicar, apoi ca Mitropolit, ales în 1918, până la consacrarea sa în 1920. Vreme de 15 ani, până în 1935, va conduce destinele Bisericii Române Unite, asemenea înaintașilor săi, cu mare vrednicie, într-un spirit de ordine îndreptat spre întărirea Bisericii și credinței catolice, a școlilor. A văzut în Biserică și școală doi factori principali ai rezistenței naționale și ai progresului sub toate aspectele [2, p.170].

Vocația istorică a Bisericii Române Unite a avut însă mai multe aspecte, a căror pondere a variat în decursul timpului. Marea Unire din 1918 este apogeul acțiunii politice a românilor transilvăneni, cu contribuția importantă a ierarhilor Bisericii Unite, alături de cei ai Bisericii Ortodoxe, care, mai ales după 1848, au jucat și ei un rol de seamă în conducerea treburilor românești din Ardeal. În condițiile de după 1918 și până la 1948, anul interzicerii ei, prezența Bisericii Greco-Catolice în viața publică s-a concentrat, în special, asupra școlilor și diverselor forme de acțiune socială.

Astfel, clerul greco-catolic s-a implicat în acțiunea de mobilizare politică a românilor din Transilvania și Banat din toamna anului 1918. Episcopii greco-catolici au publicat o serie de circulare și scrisori pastorale prin care au menționat semnificația aspirațiilor naționale, în acest context sesizând opinia publică internațională asupra marelui eveniment al neamului. Rolul incontestabil al Bisericii Greco-Catolice în realizarea Marii Uniri, în prezervarea identității culturale și afirmarea conștiinței naționale este confirmat prin aprecierea Episcopului Iuliu Hossu precum că „realizarea Unirii constituie temelia pe care se edifică viitorul națiunii și al statului român”. Semnificativ este faptul că printre deputații aleși pentru Adunarea de la Alba-Iulia s-au numărat și preoți greco-catolici. Biserica românească Greco-Catolică și-a adus din plin contribuția la realizarea Marii Uniri și la recunoașterea acesteia pe plan extern, manifestată prin articole în ziarele occidentale, prin memorii, prin alte acțiuni care au sensibilizat diplomația occidentală în favoarea României.

Referințe:

1. Abrudeanu I. Păcatele Ardealului față de sufletul Vechiului Regat. - București, 1930.
2. Albani T. 20 de ani de la Unire. Monografie comemorativă a Unirii. Vol. I. - Oradea: Institutul de arte grafice „Grafica”, 1939.
3. Barițiu G. Părți alese din istoria Transilvaniei. Vol. I-II. - Sibiu, 1889.
4. Bota I. Istoria Bisericii Universale și a Bisericii Românești de la origini până astăzi. Ediția a II-a. - Cluj-Napoca, 2003.

5. Georgescu I. Momente din viața Bisericii Unite în ultimii zece ani (1918-1928). - București: Atelierele Grafice „Cultura Națională”, 1929.
6. Istoria Transilvaniei. Lucrare apărută sub egida Academiei Române. - Cluj-Napoca: Centrul de Studii Transilvane, 2008.
7. Pall F. Inochentie Micu Klein. Exilul la Roma (1745-1768). - Cluj-Napoca: Centrul de Studii Transilvane, 1997.
8. Prunduș S. ș.a. Cardinalul Iuliu Hossu. - Cluj-Napoca: Unitas, 1995.
9. Prunduș S., Plăianu C. Cei 12 Episcopi Martiri ai Bisericii Române Unite cu Roma. - Cluj-Napoca: Unitas, 1998.
10. Știrban M. ș.a. Istoria României. Vol. II. - Cluj-Napoca: Transilvania, 1997.
11. Șoidu I. Rolul bisericii românești din Transilvania în înfăptuirea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918. - Blaj: Buna Vestire, 2008.

Prezentat la 17.12.2012